

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فقه ۱

درس تمهیدی فی الفقه الاستدلالی

سطح ۲

درس ۲۰

استاد: حجت الاسلام و المسلمین امینی

آموزشیار: سید هادی ساجدی

مقدمه

در درس گذشته با محرّمات جنب آشنا شدیم. و ادله‌ی حرمت آنها را بیان داشتیم. در این درس در ادامه ادله محرّمات جنب، دلیل حرمت توقف در مساجد، دلیل الحاق مشاهد مشرفه به مساجد و در پایان دلیل حرمت قرار دادن چیزی در مسجد را بیان کنیم.

حیض به عنوان دومین سبب وجوب غسل، موضوع جدیدی است که در این درس به آن پرداخته می‌شود. از جمله مباحث مربوط به حیض، تعریف، ویژگی‌ها و بیان برخی احکام آن می‌باشد. در پایان درس، دلیل اندکی از مباحث حیض بیان می‌شود اما بررسی دلیل عمده احکام حیض به درس بعد موکول خواهد شد.

متن عربى

٥- و اما حرمة دخول المساجد إلّا بنحو الاجتياز فى غير المسجدين، فلصحيحة محمد بن مسلم : «قال أبو جعفر عليه السلام فى حديث الجنب و الحائض : و يدخلان المسجد مجتازين و لا يقعدان فيه و لا يقربان المسجدين الحرميين » و غيرها.

بل يدلّ على ذلك فى غير المسجدين قوله تعالى : «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ».

٦- و اما المشاهد المشرفة ، فقد قيل بإلحاقها بالمساجد اما لان روح المسجدية - و هى شرافة المكان و كونه محلاً للعبادة - متحققة فيها بنحو أتمّ.

أو لان ترك مكث الجنب و دخوله فيها نحو تعظيم لشعائر الله سبحانه التى هى من تقوى القلوب.

أو لصحيحة بكر بن محمد: «خرجنا من المدينة نريد منزل أبى عبد الله عليه السلام فلحقنا ابو بصير خارجاً من زقاق و هو جنب و نحن لا نعلم حتى دخلنا على ابى عبد الله عليه السلام قال: فرجع رأسه إلى ابى بصير فقال: يا ابا محمد أما تعلم انه لا ينبغى لجنب ان يدخل بيوت الأنبياء؟! قال: فرجع ابو بصير و دخلنا».

٧- و اما وضعىء فى المسجد، فلا خلاف فى حرمة تلصيح عبد الله بن سنان: «سالت ابا عبد الله عليه السلام عن الجنب و الحائض يتناولان من المسجد المتاع يكون فيه؟ قال: نعم، و لكن لا يضعان فى المسجد شيئاً» و غيرها. الحيض و بعض احكامه الخاصة

الحيض دم خارج من المرأة فى كل شهر غالباً. و هو أسود أو أحمر حار عيبط يخرج بدفق و حرقة فى الغالب. و أقله ثلاثة ايام و أكثره عشرة. و يعتبر فيه الاستمرار عرفاً فى الثلاثة الأولى و ان يكون بعد البلوغ و قبل اليأس. و لا تصح من الحائض الصلاة و الصوم و الطواف و الاعتكاف إلّا بعد الانقطاع و الاغتسال. و تقضى الصوم دون الصلاة.

و يحرم عليها ما يحرم على الجنب، و يحرم وطؤها قبل انقطاع الدم.

و لا يصح طلاقها على تفصيل المذكور فى باب الطلاق.

و كيفية غسلها كغسل الجنابة.

و المستند فى ذلك:

١- اما تفسير الحيض بما ذكر فلقضاء الواقع الخارجى بذلك .

و التقييد بلغالب احتراز عن بعض الحالات، كما فى المضطربة و نحوها.

٢- و اما انه بالصفات المذكورة، فلصحيحة حفص بن البختري: «دخلت على أبي عبد الله عليه السلام امرأة فسأته عن المرأة يستمر بها الدم فلا تدرى حيض هو أو غيره . قال: فقال لها: ان دم الحيض حار عبيط أسود له دفع و حرارة، و دم الاستحاضة اصفر بارد فإذا كان للدم حرارة و دفع و سواد فلتدع الصلاة . قال: فخرجت و هي تقول : و الله ان لو كان امرأة ما زاد على هذا».

و المراد بالسواد الحمرة الشديدة و إلّا فلم يُر دم اسود كالفحم.

دلیل حرمت توقف شخص جنب در مسجد

توقف در مسجد برای جنب حرام است، اما عبور کردن اشکالی ندارد. البته در مورد مسجد الحرام و مسجد النبی (ص) حتی عبور کردن از آنها نیز حرام است. دلیل این حکم صحیح^۱ محمد بن مسلم است که بی اساس آن امام باقر (ع) فرمودند: جنب و حائض می‌توانند داخل مسجد شوند ولی به شکل عبوری و نمی‌توانند بنشینند ولی به مسجد الحرام و مسجد النبی (ص) نمی‌توانند نزدیک شوند.

در مورد حکم غیر آن دو مسجد می‌توان از آیه شریفه هم بهره گرفت. در آیه آمده است: «و لا جنبا الا عابری سبیل»^۲ جنب حق ورود به مسجد را ندارد مگر عبور کننده از مسیر باشد.

دلیل حرمت دخول در مشاهد مشرفه

در اینکه برای جنب جایز نیست در مشاهد مشرفه که همان محدوده اطراف ضریح ائمه (ع) است، وارد شود سه دلیل بیان شده است:

اول: چون مشاهد مشرفه همان روح مسجدیت که محل عبادت و مکان با شرافتی است را به نحو کامل تر دارند، لذا در این حکم به مسجد ملحق بوده و ورود جنب به آن اماکن جایز نیست.

دوم: چون توقف نکردن و داخل نشدن جنب در مشاهد مشرفه نوعی تعظیم شعائر الهی است و تعظیم شعائر الهی واجب و از تقوای قلوب به حساب آمده است. لذا جنب بمنظور تعظیم شعائر الهی حق ورود یا مکث در مشاهد مشرفه را ندارد.

سوم: در صحیح^۳ ای از بکر بن محمد آمده است که روزی ما قصد رفتن به خانه امام صادق (ع) را داشتیم. در راه ابو بصیر به ما ملحق شد. او جنب بود و ما نمی‌دانستیم. وقتی بر امام (ع) وارد شدیم، او سرش را به سمت ابو بصیر بالا آورد و گفت: آیا نمی‌دانی برای جنب سزاوار نیست وارد خانه انبیاء شود؟ پس ابو بصیر برگشت و ما وارد منزل حضرت شدیم. چون فرقی بین امام حاضر و غایب وجود ندارد لذا جنب نمی‌تواند نزد قبر امام (ع) هم توقف کند.

۱. وسائل الشیعة باب ۱۵ من أبواب الجنابة حدیث ۱۷.

۲. سورة النساء: ۴۳.

۳. وسائل الشیعة باب ۱۶ من أبواب الجنابة حدیث ۱.

دلیل حرمت قرار دادن چیزی در مسجد برای شخص جنب

در اینکه بر جنب حرام است چیزی را در مسجد قرار دهد اختلافی وجود ندارد. دلیل آن روایاتی است از جمله صحیحہ^۱ عبدالله بن سنان که از امام صادق (ع) می‌پرسد: آیا جنب و حائض می‌توانند چیزی از مسجد بردارند؟ امام (ع) فرمود: اشکالی ندارد ولی نمی‌توانند چیزی در مسجد قرار دهند.

تطبیق

۵- و اما حرمة دخول المساجد إلّا بنحو الاجتياز فی غیر المسجدین، فلصحیحة محمد بن مسلم : «قال أبو جعفر علیه السلام فی حدیث الجنب و الحائض : و یدخلان المسجد مجتازین و لا یقعدان فیہ و لا یقربان المسجدین الحرمین » و غیرها.

و اما حرمت دخول در مساجد مگر به نحو عبور کردن، در غیر دو مسجد، پس بدلیل صحیحہ محمد بن مسلم است: « امام باقر (ع) در مورد جنب و حائض فرمود: و داخل می‌شوند به شکل عبوری و در آن نمی‌نشینند و به مسجد الحرام و مسجد النبی نزدیک نمی‌شوند.» و غیر این صحیحہ.

بل یدلّ علی ذلك فی غیر المسجدین قوله تعالی: «یا أئیها الذین آمروا لا تقرّبوا الصلّاة و أنتم سکاری حتی تعلموا ما تقولون و لا جنباً إلّا عابری سبیل».

بلکه سخن خداوند متعال بر حرمت دخول در مساجد - غیر از مسجد الحرام و مسجد النبی - دلالت دارد: « ای کسانی که ایمان آورده اید در حال مستی به نماز نزدیک نشوید تا اینکه بدانید چه می‌گویید و نه در حالت جنب مگر عبور کننده از راه (باشید)».

۶- و اما المشاهد المشرفة ، فقد قیل بإلحاقها بالمساجد اما لان روح المسجدیة - و هی شرافة المكان و کونه محلاً للعبادة - متحققة فیها بنحو أتمّ.

و اما مشاهد مشرفه، پس گفته شده است به الحاق آنها به مساجد یا به این علت که روح مسجدیت - و روح مسجدیت شرافت مکان است و اینکه محل عبادت است - در آنها به نحو اتم محقق است.

أو لان ترک مکث الجنب و دخوله فیها نحو تعظیم لشعائر الله سبحانه التي هی من تقوی القلوب.

یا اینکه چون مکث زکردن جنب و ترک دخولش در مشاهد مشرفه، نوعی تعظیم شعائر الله است که آن از تقوای قلوب است.

أو لصحیحة بکر بن محمد: «خرجنا من المدینة نرید منزل أبی عبد الله علیه السلام فلحقنا ابو بصیر خارجاً من زقاق و هو جنب و نحن لا نعلم حتی دخلنا علی ابی عبد الله علیه السلام قال: فرقع رأسه إلی ابی بصیر فقال:

یا ابا محمد أما تعلم انه لا ینبغی لجنب ان یدخل بیوت الأنبیاء؟! قال:

فرجع ابو بصیر و دخلنا».

۱. وسائل الشیعة باب ۱۷ من أبواب الجنابة حدیث ۱.

یا بدلیل صحیحہ بکر بن محمد: « از مدینه خارج شدیم در حالی که قصد منزل امام صادق (ع) را داشتیم پس ابو بصیر در حالی که از کوچه ای خارج می شد بجا ملحق شد در حالی که او جنب بود و ما نمی دانستیم تا اینکه بر امام صادق (ع) وارد شدیم راوی گفت: پس امام (ع) سرش را به سوی ابو بصیر بلند کرد و گفت: ای ابا محمد آیا نفی دانی که برای جنب سزاوار نیست وارد خانه انبیاء شود؟ راوی گفت: پس ابو بصیر برگشت و ما داخل شدیم».

۷- واما وضع شیء فی المسجد، فلا خلاف فی حرمتہ لصحیحة عبد الله بن سنان: « سالت ابا عبد الله علیه السلام عن الجنب و الحائض یتناولان من المسجد المتاع یكون فیه؟ قال: نعم، و لكن لا یضعان فی المسجد شیئاً و غیرها.

و اما قرار دادن چیزی در مسجد، پس خلافی در حرمتش نیست بدلیل صحیحہ عبدالله بن سنان: « از امام صادق (ع) در مورد جنب و حائض پرسیدم (که آیا می توانند) کالایی که در مسجد است بردارند؟ گفت: بله، ولی چیزی در مسجد نفی گذارند» و غیر این صحیحہ.

Sco1 → ۱۱:۳۵

حیض و ویژگی های آن

تعریف: حیض خونی که غالباً هر ماه از زن خارج می شود.

ویژگی ها: خون حیض سیاه رنگ یا قرمز رنگ، گرم و تازه است. و در غالب موارد با فشار و سوزش خارج می شود.

کمترین زمان آن سه و بیشترین آن ده روز است. بنابراین اگر خروج خون کمتر از سه یا بیشتر از ده روز باشد حیض نیست.

خون حیض باید در سه روز اول استمرار عرفی داشته باشد. و باید بعد از بلوغ و قبل از یائسگی باشد.

احکام حیض

زن حائض تا قبل از اینکه خونس قطع شود و غسل کند چهار عمل را نمی تواند انجام دهد. به عبارت دیگر نماز، روزه، طواف و اعتکاف از او صحیح نیست.

روزه های واجبی را که در این ایام از او فوت می شود باید قضا کند، اما قضای نمازها واجب نیست.

همه آن موارد چهارگانه ای^۱ که بر جنب حرام است بر زن حائض هم حرام می باشد.

نزدیکی با زن حائض قبل از پایان جریان خون حرام است.

طلاق دادن زن در ایام حیض با جزئیاتی که در باب طلاق گفته شده است صحیح نیست.

نحوه غسل حیض همانند غسل جنابت است و با آن تفاوتی ندارد.

تطبیق

الحیض و بعض احکامه الخاصّة

^۱. مس قرآن، خواندن سوره سجده دار، توقف در مسجد و گذاشتن چیزی در مسجد.

حیض و برخی احکام ویژه آن
 الحيض دم خارج من المرأة في كل شهر غالباً.
 حیض خونی است که غالباً در هر ماه از زن خارج می‌شود.
 و هو أسود أو أحمر حار عبيط يخرج بدفق و حرقة في الغالب.
 و آن سیاه یا قرمز رنگ، گرم و تازه است، و معمولاً با فشار و سوزش خارج می‌شود.
 و أقله ثلاثة أيام و أكثره عشرة.
 کمترین (زمان) آن سه روز و بیشترینش ده (روز) است.
 و يعتبر فيه الاستمرار عرفاً في الثلاثة الأولى و ان يكون بعد البلوغ و قبل اليأس.
 و در آن استمرار عرفی در سه روز اول و اینکه بعد از بلوغ و قبل از یائسگی باشد، معتبر است.
 و لا تصح من الحائض الصلاة و الصوم و الطواف و الاعتكاف إلّا بعد الانقطاع و الاغتسال.
 و از حائض نماز و روزه و طواف و اعتکاف صحیح نیست مگر بعد از قطع شدن و غسل کردن.
 و تقضى الصوم دون الصلاة.
 و (باید) روزه را قضا کند بخلاف نماز.
 و يحرم عليها ما يحرم على الجنب، و يحرم وطؤها قبل انقطاع الدم.
 و بر او، آنچه بر جنب حرام است، حرام می‌باشد. و قبل از قطع شدن خون نزدیکی با او حرام است.
 و لا يصح طلاقها على تفصيل مذکور في باب الطلاق.
 و طلاق حائض بر اساس تفصیلی که در باب طلاق ذکر شده، صحیح نفی باشد.
 و كيفية غسلها كغسل الجنابة.
 و نحوه غسل حائض مثل غسل جنابت است.

SCO ۲۱:۰۰ → ۲

دلیل احکام پیش گفته

دلیل تعریف حیض

دلیل این تعریف از حیض واقعیت خارجی است. در واقعیت خارجی، خون حیض چنین ویژگی‌هایی دارد. اما چون در بعضی موارد مثل زن مضطربه تمام این ویژگی‌ها وجود ندارد، تعریف به غالبی بودن مقید می‌شود.

دلیل ویژگی‌ها

دلیل ویژگی‌هایی که برای حیض مطرح شد، صحیحی است از امام صادق (ع)^۱ است که در آن آمده است: «خون حیض گرم، تازه، سیاه، همراه با فشار و حرارت است. و خون استحاضه زرد و سرد است.»

۱. وسائل الشیعة باب ۳ من أبواب الحيض حدیث ۲.

البته قابل ذکر است که مراد از سیاهی خون حیض، قرمزی شدید است.

تطبيق

و المستند في ذلك:

و دليل در آن (احكام):

۱- اما تفسير الحيض بما ذكر فلقضاء الواقع الخارجي بذلك.

اما تعريف حيض بآنچه ذکر شد، پس به دليل حکم کردن واقع خارجی به آن است.

و التقييد بلغالب احتراز عن بعض الحالات، كما في المضطربة و نحوها.

و قيد زدن به غالب، پرهیز کردن از بعضی حالات است، همچون زن مضطربه و امثال آن.

۲- و اما انه بالصفات المذكورة، فلصحيحة حفص بن البختری: «دخلت على أبي عبد الله عليه السلام امرأة فسأته عن

المرأة يستمر بها الدم فلا تدرى حيض هو أو غيره . قال: فقال لها: ان دم الحيض حار عيبط أسود له دفع و حرارة، و دم

الاستحاضة اصفر بارد فإذا كان للدم حرارة و دفع و سواد فلتدع الصلاة . قال: فخرجت و هي تقول: و الله ان لو كان

امرأة ما زاد على هذا».

و اما اینکه حیض دارای صفات مذکور است، پس بدلیل صحیحه حفص بن بختری است: « زنی بر امام صادق (ع)

وارد شد پس از آن حضرت در مورد زن پرسید که خون از او مستمرا جاری است پس نفی داند آن خون حیض

است یا غیر آن. راوی گفت: امام (ع) به او فرمود: همانا خون حیض گرم، تازه، سیاه و با فشار و حرارت است، و

خون استحاضه زرد و سرد است پس اگر خون دارای حرارت و فشار و سیاهی بود پس زن باید نمازش را رها

کند. راوی گفت: پس زن خارج شد در حالی که می گفت: به خدا قسم اگر او زن بود بیش از این چیزی اضافه

نفی کرد».

و المراد بالسواد الحمرة الشديدة و إلیا فلم یر دم اسود كالفحم.

و مراد از سیاهی قرمزی شدید است و الا خون سیاه مانند زغال دیده نشده است.

چکیده

۱. برای اثبات حرمت توقف جنب در مسجد و همچنین حرمت ورودش به مسجد الحرام و مسجد النبی می‌توان از صحیحہ محمد بن مسلم بهره‌گرفت. آیه سوره نساء تنها بخش اول را اثبات می‌کند.
۲. داخل شدن در مشاهد مشرفه مانند دخول در مساجد به سه دلیل بر جنب حرام است. اول اینکه مشاهد روح مسجدیت را به نحو اتم دارند، دوم اینکه وارد نشدن به مشاهد تعظیم شعائر است و سومین دلیل صحیحہ بکر بن محمد است.
۳. حیض خونی است که غالباً هر ماه از زن خارج می‌شود و سیاه یا قرمز رنگ، گرم، تازه و غالباً با فشار و سوزش است.
۴. کمترین زمان حیض سه روز و بیشترین آن ده روز است. خون حیض باید در سه روز اول استمرار عرفی داشته باشد و باید بعد از بلوغ و قبل از یائسگی باشد.
۵. انجام نماز، روزه، طواف و اعتکاف از زن حائض صحیح نیست. روزه‌های واجبی را که در این ایام از او فوت می‌شود باید قضا کند، اما قضای نمازها واجب نیست.
۶. غسل حیض مانند غسل جنابت است و همان چهار چیزی که بر جنب حرام است بر حائض نیز حرام است.
۷. طلاق دادن زن حائض و نزدیکی با او جائز نیست.